

रब्बी हंगाम 2018-19 मध्ये नाशिक विभागात पिक उत्पादन वाढीसाठी निश्चित केलेले तंत्रज्ञान

हरभरा

कडधान्यामध्ये हरभरा हे महत्वाचे पिक असून नाशिक विभागात नाशिक, धुळे, नंदुरबार, जळगांव जिल्ह्यात हरभ-याचे पिक घेतले जाते.

उत्पादन वाढीचे सुत्रे

- 1) पेरणी - 20 सप्टेंबर ते 10 ऑक्टोबर दरम्यान टोकण पध्दतीने करावी.
- 2) बीजप्रक्रीया - रायझोबियम व पीएसबी प्रत्येकी 25 ग्रॅम प्रती किलो बियाणे तसेच ट्रायकोडर्मा 5 ग्रॅम प्रती किलो
- 3) सुधारीत वाणचा वापर - दिग्विजय, विराट, आकाश, पिकेव्ही हरीता, जॅकी9218
- 4) एकात्मिक पीक संरक्षण
मशागतीय पध्दत - खोल नांगरट
जैविक नियंत्रण - अ) वनस्पतीजन्य कीटकनाशकांचा वापर (निंबोळी अर्के) करावा.
ब) एचएनपीव्ही चा वापर करावा
क) कामगंध सापळ्यांचा वापर करावा
ड) परोपजिवी किटकांचा वापर - ट्रायकोग्रामा, क्रायसोपा चा वापर करावा
- 5) पाणी व्यवस्थापन-
  - अ) पेरणी नंतर 25 दिवसांनी (फुलकळी अवस्था)
  - ब) पेरणी नंतर 50 दिवसांनी (फुलो-याची अवस्था) व घाटे लागण्याची अवस्था
  - क) पेरणी नंतर 75 दिवसांनी (घाटयात दाणे भरण्याची अवस्था)
- 5) एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन-
  - अ) 20 गाडया शेणखत /कंपोस्ट खत
  - ब) रासायनिक खते (नत्र, स्फुरद, पालाश -25:50:30 किलो/हेक्टर)
  - क) 2 टक्के युरीया फवारणी (पेरणीनंतर 60 -65 दिवसात)
  - ड) 2 टक्के पोटॅशिअम नायट्रेटच्या 2 फवारण्या

गहू

गहू तृणधान्यामध्ये गहू हे महत्वाचे पिक असून नाशिक विभागात नाशिक, धुळे, नंदुरबार, जळगांव जिल्हयात गव्हाचे पिक घेतले जाते.

उत्पादन वाढीचे सुत्रे

- 1) पेरणी - दि.01 नोव्हेंबर ते 15 नोव्हेंबर दरम्यान पेरणी
- 2) बीज प्रक्रीया - कॅप्टन /थायरम 3 ग्रॅम / किलो
जिवाणु संवर्धन (अझॅटॉबॅक्टर) पीएसबी 25ग्रॅम प्रति किलो
- 3) सुधारीत वाणचा वापर - ब्रंबक,फुले समाधान,तपोदण
पंचवटी, गोदावरी (कमी पाण्यावर येणारे वाण)
- 4) पाणी व्यवस्थापन-पिकाच्या संवेदनक्षम अवस्थेनुसार सिंचनाचे नियोजन
  - मुकुटमुळे फुटण्याची अवस्था- पेरणी नंतर 18 ते 21 दिवस
  - कांडी धरण्याची अवस्था- पेरणी नंतर 40 ते 45 दिवस
  - फुलोरा आणि चिक भरण्याची अवस्था- पेरणी नंतर 60 ते 65 दिवस
  - दाणे भरण्याची अवस्था- पेरणी नंतर 80 ते 85 दिवसमर्यादीत पाणी उपलब्ध असल्यास
  - एक पाणी शक्य असल्यास- 42 ते 45 दिवसांनी पाणी द्यावे
  - दोन पाणी शक्य असल्यास- 20 ते 22 दिवसांनी पहिले पाणी द्यावे
60 ते 62 दिवसांनी दुसरे पाणी द्यावे
  - तीन पाणी शक्य असल्यास- 20 ते 22 दिवसांनी पहिले पाणी द्यावे
40 ते 42 दिवसांनी दुसरे पाणी द्यावे
60 ते 65 दिवसांनी तिसरे पाणी द्यावे.

5) एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन

अ) पेरणीपूर्वी जमीनीमध्ये 20 ते 25 बैलगाडया चांगले कुजलेले

शेणखत /कंपोस्ट खत टाकावे

ब) रासायनिक खते शिफारस केलेली मात्रा 120 किलो नत्र, 60किलो स्फुरद,40किलो पालाश

क) पेरणीच्या वेळी 60किलो नत्र 60 किलो स्फुरद , व 40 किलो पालाश

ड) पेरणीनंतर 25 ते 30 दिवसांनी उर्वरीत 60 किलो नत्र द्यावे.

इ) माती परिक्षणावर आधारीत रासायनिक खते व सूक्ष्म मूलद्रव्यांचा वापर

6) एकात्मिक कीड/रोग व्यवस्थापन-

तांबेरा रोगाच्या नियंत्रणासाठी झायनेब 75 टक्के पा.मि.1500 मि.ली/500 लिटर पाणी, व वेळेवर उपाययोजना करावी.

रब्बी ज्वारी

तृणमध्ये रब्बी ज्वारी हे महत्वाचे पिक असून नाशिक विभागात नाशिक, धुळे, नंदुरबार, जळगांव जिल्हायात रब्बी ज्वारीचे पिक घेतले जाते.

उत्पादन वाढीचे सुत्र

- 1) बीबीएफ व्दारे पेरणी-
- 2) बीज प्रक्रीया -गंधक (300 मेश) 4 ग्रॅम/किलो आणि थायमिथोक्झाम (70 टक्के) 3 ग्रॅम/किलो
- 3) सुधारीत वाणचा वापर - अ) हलकी जमिन- फुले अनुराधा, फुले माउली
ब) मध्यम जमिन- फुले सुचित्रा, फुले माउली, फुले चित्रा, परभणीमोती, मातदांडी-35-1
क) भारी जमिन- फुले वसुधा, फुले यशोदा, सीएसव्ही22, पीकेज्ही क्रांती, परभणी मोती, सीएसएच-15, सीएसएच-19.
- 4) एकात्मिक अन्नद्रव व्यवस्थापन
अ) माती परिक्षणानुसार खताचा वापर
ब) 12 ते 25 गाडया शेणखत /कंपोस्ट खत

रासायनिक खते

जमिनीचा प्रकार	नत्र	स्फुरद	पालाश
हलकी	50	25	-
मध्यम	80	40	40
भारी	100	50	50

सुक्ष्म मुलद्रव्ये - माती परिक्षणानुसार

5) आंतरमशागत

- अ) विरळणी-पेरणीनंतर 10 ते 12 दिवसांनी
- ब) कोळपणी-पेरणीनंतर तिस-या व पाचव्या आठवड्यात.

रब्बी मका

भरडधान्यामध्ये रब्बी मका हे महत्वाचे पिक असून नाशिक विभागात नाशिक, धुळे, नंदुरबार, जळगांव जिल्हात रब्बी मका हे पिक घेतले जाते.

उत्पादन वाढीचे सुत्रे

- 1) वेळेवर पेरणी - दि. 15 ऑक्टोबर ते 10 नोव्हेंबर पर्यंत पेरणी
- 2) बीज प्रक्रीया - थायरम 3 ग्रॅम/किलो तसेच अॅझॅटोबॅक्टर 25 ग्रॅम / किलो वापरावे
- 3) जमीन - मध्यम ते काळी चांगल्या निच-याची जमिन
- 4) बियाणे - 15 ते 20 किलो / हे
- 5) पाणी व्यवस्थापन - अ) पेरणी नंतर 20 ते 25 दिवसांनंतर
ब) 40 ते 60 दिवसांनंतर
क) 70 ते 80 दिवसांनंतर